

Sankt Birgitte Kirkes relikvier

Fremmede helgener i en dansk kirke

Af George Nellemann og Eugenius Legut

Relikvier er noget man i Danmark i almindelighed taler om i datid, hvis man da ikke lige står med dem i hånden efter en kirkerestaurering eller betragter dem i museernes monter, hvor de henligger som levn fra vor katolske middelalder. Det er imidlertid kun en lille del af vore gamle relikvier vi kender, for de fleste er enten væk eller befinder sig endnu på deres pladser, i altrene, hvor de blev nedlagt i middelalderen – og glemt efter reformationen (1).

Med grundloven i 1849 fik Danmark imidlertid religionsfrihed, og man begyndte igen at bygge katolske kirker – med relikvier nedfældet i alterbordene. Ja, indtil 1969 var der faktisk først tale om et alter, når der var relikvier (2).

Vi skal her præsentere relikvierne fra en almindelig, katolsk sognekirke i Danmark, bygget i 1890'erne: Skt Birgitte Kirke i Maribo. Her findes selvfølgelig Birgitta-relikvier, for hun er den ene af kirkens værnehelgener, men hun har selskab af andre helgener, som ikke er almindeligt kendte fra den danske, katolske tradition. Men før denne historie fortælles, må vi gå tilbage i tiden og se på, hvad en relikvie i virkeligheden er.

Relikvier

En relikvie er, som ordet antyder, en rest, et relik – i denne forbindelse af en helgen eller noget helligt. Er der tale om noget af en helgen, f.eks. en tand eller en stump knogle, taler man om direkte eller primære relikvier, og som sådanne regner man også splinter af Kristi kors, af tornekrone eller af marterredskaberne. Er der imidlertid tale om genstande, som kun har været i berøring med en helgen, f.eks. et stykke af hans eller hendes dragt, taler man om sekundære eller indirekte relikvier.

Relikvien repræsenterer den pågældende helgen, og hvis vi i første omgang holder os til alterbordsrelikvierne, er deres plads en fordybning i

alterbordets plade, som vi her kalder »Helgenraven«. Begrebet helgengrav kan føres tilbage til oldkirken, da man ærede martyrerne, de første helgener, på deres grave og rejste altre dér. Senere blev det almindeligt at rejse altre også over andre helgeners grave, og endelig blev det almindeligt, at man både flyttede deres jordiske levninger – og delte dem op, så flere kirker kunne få andel i dem.

Omkring 600, mener man, var det almindeligt, at altre indeholdt relikvier, men først efter det andet kirkemøde i Nikaea i 787 blev det obligatorisk.

Et meget illustrerende eksempel på, hvor meget relikvierne i virkeligheden betød, har vi i den norske kirkeret fra 1100-tallet, som gav bispem ret til at fjerne relikvierne fra en kirke, og derved gøre den ubrugelig, dvs. umulig at holde messe i, hvis kirkeejerne ikke holdt bygningen i sømmelig stand.

Med kristendommens udbredelse over Europa opstod der et stort behov for relikvier til kirkerne, som tilfredsstilledes dels ved, at de gamle helgeners jordiske levninger blev spredt yderligere, dels ved, at nye, lokale helgener kom til.

Da korsfarerne i 1204 plyndrede Konstantinopel, blev mange af de orientalske relikvier spredt til Italien og Vesteuropa, og oprindelsen forflygtigedes i en sådan grad, at ægtheden ofte kunne drages i tvivl. Dette foranledigede, at man ved Fjerde Lateranerkonsil i Rom 1215 besluttede, at alle relikvier herefter skulle ledsages af skriftlige autorisationer, udstedt af biskopper – som vi bl.a. har dem til de her afbildede relikvier fra Skt Birgittes Kirke i Maribo.

Fra Danmarks middelalder kender vi også sådanne autorisationer, enten skrevne på papir eller i form af bispens signatur på den blykapsel, danske alterbordsrelikvier ofte er nedlagt i. En sådan signeret blykapsel har vi faktisk fra det område, som idag udgør Skt Birgittes katolske sogn, nemlig fra Stokkemark kirke på Lolland. Her fandt man ved restaureringen i 1835 en blykapsel med navnet *Gisiko* indridset med runer. *Gisiko* var biskop i Odense 1286-1304, og dengang hørte Lolland til Fyns stift.

Det var imidlertid ikke kun i kirkernes altre, man havde relikvier. Kirkerne kunne have hele samlinger af relikvier, og også mange fyrstelige personer havde anlagt sådanne samlinger, ligesom pilgrimme hjembragte relikvier fra deres rejser.

Større samlinger havde især de store kirker, domkirkerne og klosterkirkerne, og selv om de ikke er bevarede her i landet, så kender vi dem fra de fortegnelser, man førte over kirkens skatte. Vor Frue Kirke i København opregnede i 1515 over 200 relikvier i sin fortegnelse. I Lunds domkirke havde man ved middelalderens slutning ikke mindre end 417, i Uppsala næsten lige så mange og i Stavanger 22. Også almindelige

sognekirker kunne have samlinger, selv om to tre stykker nok har været det almindelige. Gumlösa kirke i Skåne havde ved sin indvielse i 1192 hele 90, ved vi fra de skriftlige kilder, og den største, endnu eksisterende relikviesamling fra en gammel, dansk sognekirke er de 16, man fandt ved restaureringen af Sanderum kirke på Fyn i 1895 (3).

De relikvier, som ikke var nedlagt i altrene, blev ofte opbevaret i kunstnerisk udsmykkede skrin af kostbare materialer, *relikvarier*, ikke sjældent af form som kirker. Enkeltrelikvier kunne også være indfattet i smykker eller indlagt i helgenfigurer eller krucifikser. Vore to berømte middelalderlige smykke Kors, Dagmarkorset og Roskildekors, er eksempler på dette. Roskildekors, som indeholder en splint af Kristi kors, blev således fundet i korbuekrucifikset fra Roskilde domkirke.

Medens relikvarierne således indeholder en del af en helgen, eller dele af flere helgener, taler man om et *helgenskrin*, hvis der er tale om den kiste, hvori hele, eller næsten hele, helgenens skelet er bevaret. Sådanne helgenskrin har vi i Norden i Skt Knud i Odense, Skt Erik i Uppsala og i Skt Olav i Trondheim, for nu at holde os til de kongelige. Ud fra disse helgenskrin kan biskopperne tage dele af skelettet og give dem til andre kirker, som vi skal se at det skete, da man byggede Skt Birgitte Kirke i Maribo.

Ved reformationen forsvandt mange relikvier fra kirkerne. Nogle kom på Det kongelige Kunstkammer og senere til Nationalmuseet. To af disse skal nævnes: Roskilde domkirkes fornemste relikvie, pave og martyr Skt Lucius hovedskal (pave 253-54), som ifølge legenden blev hentet fra Rom til Roskilde i 1100-tallet af to udsendte kanniker. Skt Lucius hovedskal blev i 1908 deponeret i Skt Ansgars kirke i København, de danske katolikkers hovedkirke (4).

Den anden berømte relikvie, er Skt Olavs arm, som af Frederik 7. blev sendt til de norske katolikker, som opbevarer den i deres hovedkirke i Oslo (5).

Korstogene, vore kongers og pilgrimmes rejser ned gennem Europa og vore nære forbindelser til Vest- og Centraleuropa gør, at de helgener, vi kender fra vore gamle kirker, stammer fra disse egne – og selvfølgelig også fra de lokale, nordiske helgener, f.eks. Birgitta. Men når hun i sin kirke i Maribo er repræsenteret sammen med nogle helgener, vi ikke kender fra vore gamle kirker, har det sin særlige historie.

Skt Birgitte Kirke i Maribo

Skt Birgitte Kirke i Maribo er en romersk-katolsk sognekirke, bygget i 1897 – og ved siden af Skt Birgitte har den også en anden værnehelgen, Skt Stanislav, den polske martyrbiskop, hvis helgenskrin står i domkirken i

Kraków. Når der blev bygget en katolsk kirke i Maribo netop på dette tidspunkt, hænger det sammen med en anden lollandsk begivenhed, nemlig starten på roesukkerfabrikationen, som medførte, at der kom mange polske arbejdere til egnen, som sæsonarbejdere, af hvilke mange blev fast bosiddende senere. Om dette kan man læse andetsteds (6), her skal vi beskæftige os med selve kirkens tilblivelseshistorie, som skyldes denne indvandring.

De polske sæsonarbejdere begyndte at komme til Lolland i 1893, og da der ikke lokalt fandtes katolsk sjælesorg, blev en præst fra Rosenkranskirken i København, Edward Ortved, sendt derned på missionsrejse sommeren 1893. Da det imidlertid skulle blive en fast institution, at der kom mange polske, katolske arbejdere til roedistrikterne, opstod den tanke at oprette en missionsstation dér, og Ortved, som kunne noget polsk, blev sendt til Posen, den preussisk besatte del af det dengang delte Polen, for at lære sproget bedre. Han var der første gang allerede vinteren 1893-94, og han begyndte også at samle penge ind til opførelsen af en kirke. Disse vinterrejser, som Ortved selv i sin beretning fra 1922 (7) kalder for tiggerrejser, fortsatte de følgende vintre, og de gav så mange penge (8), at han allerede i 1895 kunne købe den grund, kirken og den tilhørende præstebolig nu ligger på, og i 1896 kunne byggeriet påbegyndes.

Disse tiggerrejser var imidlertid ikke problemløse, for de gik til områder, hvor de tyske og russiske besættelsesmyndigheder var langt fra polskvenlige. I Preussen foregik dengang det vi fra historien kender som Bismarck's »Kulturkamp«, som var kampen mod alt polsk og katolsk i landets østlige dele, som man ville germanisere. I de russisk besatte dele af Polen og i selve Rusland, hvortil Ortved også rejste, var man så antikatske, at han måtte rejse forklædt (1897-98), eller med en speciel tilladelse og i præstekjole i 1900, en tilladelse, som zar Nicolai II var blevet overtalt til at udstede, da han besøgte Danmark i 1899.

Trods disse vanskeligheder, som bl.a. indebar, at han måtte bestikke en russisk politimester for at få lov til at rejse hjem igen, lykkedes det i årenes løb Ortved at indsamle penge nok til at betale for såvel kirke som præstebolig og til at indkøbe inventar og kultgenstande. Monstransen købte han således i Poznań i vinteren 1897-98, samme vinter som han fik foræret kirkens første relikvier: Krakóws martyrbiskop, Stanislav (gave fra fyrstebiskop Puzyna), preussernes apostel, martyrbispen Wojciech (ved firmelsen fik han navnet Adalbert), som ligger i Gniezno og den polske dronning Jadwiga (tysk: Hedvig) fra komtesse Dzialynska i Poznań.

Disse relikvier med tilhørende dokumenter var således tilstede, da man holdt den første messe i kirken ved et foreløbigt alter af træ, 20. juni 1897.

Benediktionen, indvielsen (9) af Skt Birgitte Kirke fandt sted et par

Fem af Skt Birgitte Kirkes relikvier: Birgitta, Franciscus & Klara, Adalbert & Hedvig, Kasimir og Stanislav.

måneder senere, samtidig med at kirkens krønikebog indledtes med følgende passus:

»På den sal. jomfru Maria optagelsesdag 1897 har Vi indviet Maribo nye kirke, under enken st. Birgittas og biskopmartyr st. Stanislav's beskyttelse.

Til bevidnelse heraf
 har Vi egenhændigt underskrevet
 † Johannes von Euch
 biskop af Anastasiopolis
 apost. vikar for Danmark og Island.
 Maribo d. 15. aug. 1897«

*Skt Birgitte Kirke i
Maribo.*

Som en interessant krølle på historien kan det fortælles, at Maribos borgmester, Marcher, takkede nej på invitationen til den efterfølgende middag og undskyldte sig med mavepine; en mavepine, som efter Ortveds opfattelse var af »antikatolsk oprindelse«. Den kom da heller ikke uventet, for man havde fået afslag på et andragende om at kalde gaden, hvori kirken ligger for »Birgittagade«. I stedet kom den til at hedde Ny Østergade, men senere, mere liberale tider har dog gjort, at den nu hedder Mariagade.

Og har nogen undret sig over, at von Euch var biskop af Anastasiopolis, er forklaringen den, at der intet dansk, katolsk bispedømme fandtes, hvorfor han blev titulærbiskop i et tomt embede i Forasien.

Indvielsen blev betegnet som en »benediktion«, men dette var ikke nok for Ortved. For at citere ham selv: »Kirkeindvielsen var foregået, men et højere mål vinkede, konsekrationen, den højtideligste form for en kirkes

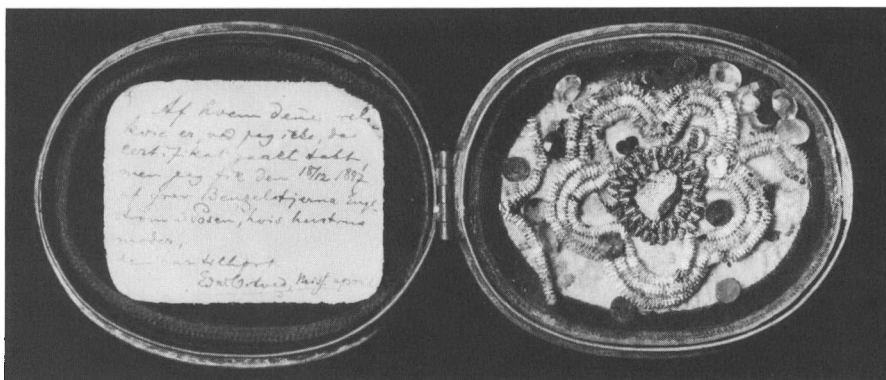

Relikviegemme med 9 relikvier. Teksten på kuverten, hvori de opbevares lyder i oversættelse: »Autentiske relikvier af nogle helgener med uden tilstedeværende dokumenter«.

indvielse, og som kun ganske få af vore kirker har opnået, fordi der udkræves gældfrihed og tilstedeværelsen af et fond.«

Dette måtte dog vente nogle år, og for at vende tilbage til relikvierne, så blev det foreløbige alter i efteråret 1897 erstattet af et stenalter, i hvilket de nævnte relikvier nedlagdes sammen med relikvier som senere var kommet til som gaver: Skt Birgitta (fra baronesse Stampe), Skt Franciskus og Skt Klara (fra en enkefrue i Kujavien) og Skt Kasimir, hvis helgenskrin stod i domkirken i Vilna/Vilnius (gave fra biskoppen dér). »Alt var såkaldte første klasses relikvier d.v.s. levninger af vedkommende helgens legeme« – som Ortved selv skriver. Og det kan tilføjes, at der til alle de nævnte relikvier findes dokumenter – og at der i kirken nu også findes endnu en Birgitta-relikvie med dokument, som er kommet til senere. Den afbildede, runde, Birgitta-relikvie har en attestation fra marts 1894, medens den anden, som er spidsoval som Adalbert og Hedvigs, er fra februar 1864, og begge er udstedt i Rom, hvor Birgitta døde 1373.

Udover disse ejer kirken to udokumenterede relikvier, eller rettere et lille relikviegemme med mindst 9 relikvier i, der på den kuvert, det opbevares

»Af hvem denne relikvie er, ved jeg ikke, da certifikatet er gaaet tabt, men jeg fik den 18/12 1897 af grev Benzeltjerna-Engeström, i Posen, hvis hustrus moder, den har tilhørt. Edw. Ortved, Miss. apost.«

i, betegnes som »Reliquiæ aliquorum sanctorum authenticæ sed sine documento præsentæ« (10) og et lidt større relikviegemme af samme medaillonform, hvori Ortved har lagt en seddel hvorpå der står, at han ikke ved af hvem det er, for certifikatet er gået tabt.

Ialt ejer Skt Birgitta Kirke således mindst 18 relikvier, af hvilke kun de tre er velkendte her i landet: Birgitta, Franciscus og Klara, medens de øvrige peger mod det land, hvis udvandrede arbejdere gav anledning (og penge) til kirkens opførelse.

Konsekrationen

Kirken blev konsekreret i 1901. Den hellige handling blev igen foretaget af biskop Johannes von Euch, men udover biskoppen og sognepræsten, Ortved, var der som gæster 6 andre katolske præster fra Danmark og en fra Rostock, hvis navne også figurerer på det pergament, som i forseglet stand blev nedlagt i alteret sammen med de i dokumentet nævnte helgener: Birgitta, Stanislav, Adalbert, Hedvig, Kasimir, Franciscus og Klara – i nævnte rækkefølge.

Samtidig indførtes i kirkens krønikebog følgende erklæring (7):

»På enken st. Birgittas dag år 1901 har Vi konsekreret Mariebo kirke med samme st. Birgitta og biskopmartyren st. Stanislaw som værnehelgener.

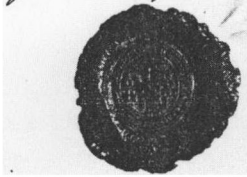
Til bekræftelse har Vi undertegnet egenhændigt

† Joh. v. Euch

biskop, apost. vikar for Danmark«

Helgenbiografier og dokumenter

*Eduardus Likowski,
Episcopus Aureliopolis, Suffraganeus Poznanensis
praesentibus Sanctissimis, Nos ad maiorem Dei gloriam et Sanctissimum
Ejus cultum sacra particula ex ossibus S. Adalberti E. M. et S. Hedvigis
ex authenticis monumentis avulsa in theca argentea ovalis formae
crystallo munita fusisulo serico rubri coloris interiori obstricta et uno
sigillo munita impresso super cera minutimodo resecatae collocauit.
Ita quorum fidei testimonium hoc manu nostra subscripsimus
et sigillo nostro firmavimus: Datum Poznaniae die 28 Febr. 1897.*

+ Eduardus, Episc.

EDWARD LIKOWSKI

Biskop af Aureliopolis, hjælpebiskop i Poznan

Med nærværende dokument bevidner vi følgende: Til Gud den Almægtiges større ære og hans helgeners hæder har vi med ærbødighed placeret de hellige af autentiske mindsteder fremdragne smådele af knogler fra den ærefulde martyr ADALBERT og fra den hellige HEDVIG i en oval sølv-æske med glaslåg og vi har fastgjort den med en tynd rød silkesnor indefra og forsynet den med vort eget segl, præget i mønjesfarvet voks. Til bekræftelse herpå har vi underskrevet dette vidnesbyrd med vor egen hånd og bekræfter det med vort eget segl.

Givet i Poznan, den 28. februar 1897.

L. S.

† Edvard, biskop

Skt Adalbert

Kejserens ven og modstykke,
biskop og martyr, det nydøbte Polens helgen.

Født ca. 956 på slottet Libice i Bøhmen; beslægtet med de saksiske kejsere. Først kaldet Vojtěch, men fik i firmelsen navnet Adalbert.

Han studerede 972–981 på katedralskolen i Magdeburg. To år senere

(983) blev han udnævnt til biskop af Praha; han viste ikke blot omsorg for den unge kristendom men fulgte også med interesse nationalkulturens udvikling i sit land.

Træt af partistridigheder begav han sig til Rom og blev i 989 munk i Alexiusklosteret, hvor han udnyttede tiden til studier og levede i askese.

Tre år senere (992) overtog Adalbert bispesædet i Praha igen på opfordring af sin metropolit, ærkebiskop Willigis af Mainz. Alligevel følte han sig ikke tilpas i sit hjemland under de vedvarende vanskeligheder. Adalbert blev missionær i Ungarn, og derpå trak han sig tilbage til Rom, hvor han fungerede som rådgiver for den unge Kejser Otto III, der blev Adalberts ven.

Da man stadig ønskede, at Adalbert skulle genoptage sit virke som biskop i Praha, begav denne sig endnu engang hjemad; på vejen fik han at vide, at hertug Boleslav havde dræbt hans familie på slottet Libice.

På opfordring af den polske hertug Bolesław Chrobry lagde Adalbert vejen om ad Polen. Omvendelse af de hedenske, baltiske preussere, som levede øst for Weichselsflodens nedre løb, var for den polske hertug Bolesław såvel et religiøst som et politisk anliggende. Fra Gdańsk, som Adalbert var kommet til, drog han ud i det fjendtlige område. Her blev han overfaldet af de vilde preussere, som dræbte ham. Dette skete den 23. april 997 (11).

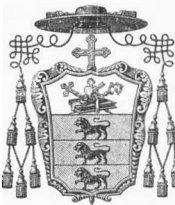
Skt Birgitta

Ordensstifter, svensk helgeninde (1303–73)

Datter af lagmand Birger Persson, der stammede fra kong Sverker og Ingeborg af Folkungeæt. Erik den Hellige og Knud den Hellige var hendes stamfædre og deres fromme helteskikkelser stod som hendes idealer fra barndommen. Fjorten år gammel blev hun gift med Ulf Gudmarsson, med hvem hun fik 8 børn.

Som medlem af den svenske overklasse fik hun indblik i den uretfærdighed og letfærdighed, der prægede hoffet, hvilket hun trådte op imod og snart trak sig tilbage fra for at ofre sig for de svage og syge altimens hun havde åbenbarelsen. Valfartede sammen med sin mand til Skt Jacob i Compostella. Efter hjemkomsten gik Ulf i kloster i Alvastra, hvor han døde 1344. Enken Birgitta kårede nu Kristus som sin eneste brudgom, hvilket hun så som sin omvendelse, og gik i kloster. Her fik hun i en åbenbaring reglerne for »Frelserens Orden efter Augustins reformerede Regel«, efter hvilke Birgittinerordenens medlemmer lever, munke og nonner i samme kloster, men adskilte.

FR. GUILLELMUS
ORDINIS EREMITARUM
DEI ET APOSTOLICAE
EPISCOPUS
SACRARII APOSTOLICI

P I F F E R I
SANCTI AUGUSTINI
SEDIS GRATIA
PORPHYREONENSIS
P R A E F E C T U S

SS. D. N. PRAELATUS DOMESTICUS AC PONTIFICIO SOLIO ASSISTENS

Has litteras perlegentibus testatur, Nos ad maiorem omnipotentis Dei gloriam, et Sanctorum Eius cultum, dono dedimus particulas sacras ex *avisu S. Birgittae Visuae* = = = = =

ex authenticis monumentis avulsas, quas in exhibita theca *ex attributo formae rotundae* obstricta, et nostro sigillo impresso super cera minio tincta signata reverenter collocavimus; facta Domino potestate illas apud se retinendi, aliis donandi, et in quolibet Templo, Oratorio seu Sacello publicae christifidelium venerationi exponendi. Quapropter testimonium hoc manu nostra subscriptum, et signo firmatum ei remisimus.

Datum Romae hac die 27^{ae} mensis *Aprilis* anni 1894.

GRATIS QUOVIS TITULO

Br. VILHELM PIFFERI
Medlem af augustiner eremiternes orden
Af Guds og af Pavestolens nåde
Biskop af Porphyreon
Præfekt af Rom
Pavelig husprælat og assistent

Til dem, som gennemlæser nærværende dokument, bevidner vi følgende: Til Gud den Almægtiges større ære og hans helgeners hæder har vi som gave skænket de hellige af autentiske mindsteder fremdragne smådele af knogler fra enken BIRGITTE. Med ærbødighed har vi placeret dem i fremlagte runde messingæske med glaslåg og bundet den med en tynd silkesnor indefra, tilmed har vi forsynet den med vort eget segl, præget i mønjerfarvet voks; der er givet Dem bemyndigelse til at beholde de smådele af knogler eller skænke dem til andre og til at fremlægge dem til kristnes offentlige hyldest i enhver kirke, kapel og bedehus. Derfor har vi overgivet dette vidnesbyrd til Dem, underskrevet med vor egen hånd og bekræftet med vort eget segl.

Givet i Rom, dags dato, den 27. marts 1894.

L. S.

† br. G. bp af Porphy.

I 1350 drog hun til Rom, hvor hun levede til sin død, 1373, kun afbrudt af en pilgrimsrejse til Jerusalem i 1372.

Hendes åbenbaringer, som hun bl. a. havde under besøget i Det hellige Land, har sat sig tydelige spor i bl. a. dansk kirkekunst, som vi finder i den i senmiddelalderens Kristusfremstillinger, der er præget af pine og smerte. Hun blev helgenkåret 1391, men allerede 1384 blev det af hende selv stiftede kloster i Vadstena indviet.

I Danmark har der været birgittiner-klostre i Mariager og Maribo, stiftede henholdsvis 1445 og 1420 (12).

Skt Kassimir

*Han skulle være konge og blev det i Guds rige,
Polens og Litauens værnehelgen*

Søn af Kasimir IV af Polen, født 1458, død 1484 i Grodno. På grund af sit fromme levned helgenkåret 1521. Han blev skrinlagt i Vilnas domkirke.

Hans fader »var en asketisk og prosaisk natur, uden evne til at begejstre sit krigeriske folk, men han var klog og usædvanlig pligtopfyldende« (13).

Kongens asketiske natur fik ikke ringe indflydelse på den unge Kasimir, der viede sit liv til streng selvtugt, bøn og opofrende barmhjertigheds-gerninger; samtidig var den unge prins også levende interesseret i politik og det offentlige liv.

Kasimir blev som ganske ung udråbt til konge af Ungarn, men det viste sig at være en fejltagelse. I 1476 tog faderen ham med til et møde med stormesteren for den Tyske Orden i Marienburg (Malbork). I 1483 kaldte kongen sin søn Kasimir til Vilna i Litauen for at have ham ved sin side. Forinden havde prinsen allerede i to år været faderens stedfortræder som regent i Polen, og han blev rost af sit folk for sin store retfærdighed og sin omsorg for de nødlidende (14).

Planen om ægteskab med en datter af kejser Friedrich III afvistes af den unge Kasimir. Hans hjerte tilhørte Jesu moder Maria. Da man 120 år efter hans død åbnede graven, fandt man en seddel med salmen: »Omni die dic Mariæ«. Kasimirs tanker gik desuden ofte til Jesu lidelse og død på korset.

Pilgrimmene begyndte hurtigt at strømme til Kasimirs grav i Vilna; hans grav blev det kristne Polens og Litauens valfartsmål.

ANDREAS BENEDICTUS
K L A G I E W I C Z

EPISCOPUS CHRYSOPOLITANUS, SUFFRAGANEUS VILNENSIS, ET SEDE VACANTE
ADMINISTRANS DIOECESIM VILNENSEM, ORDINUM S. VLODIMIRI SECUNDAE
ET S. ANNAE PRIMAE CLASSIS EQVES.

Universis et singulis praesentes litteras lecturis vel inspecturis, notum facimus: aliquot
sacras particulas *ovium de corpore* - - - S. CASIMIRI CONFESSORIS,
in theca parvula *argentea* ex anteriori parte crystallo collecta, serico coloris *rubri*
ligata, collocatas, veras et genuinas esse, prout ex magno argenteo Reliquiario authenti-
co, quod in Ecclesia Cathedrali Vilnensi, idque in sacello ejusdem DIVI PATRONI de-
positum servatur, per Nosmetipsos, in praesentia Venerabilium Sacerdotum, nuper extra-
ctas, et in sacrum usum seu cultum Ecclesiarum piarumque personarum destinatas. In
cujus rei fidem praesens testimonium nostra subscriptione sigilloque munitum, dedimus
Vilnae hac die *X. mensis Januarij 1839* anno.

Andreas Benedictus Episcopus.

ANDREAS BENEDICT
K L A G I E W I C Z

*Biskop af Chrysopolis, hjælpebiskop i Vilna,
og medens bispeembedet står ledigt Vilnas ad-
ministratør; ridder af Skt. Vladimirdordenen
af anden grad og Skt. Annæ orden af første grad*

*Til alle og enhver, som læser eller ser nærværende dokument, gør vi følgende
bekendt: Nogle hellige smådele af knogler fra bekenderen Skt. KASIMIR,
som er placeret i en lille sølvvæske med glaslåg, fastgjort med røde silkebånd,
er sande og ægte, eftersom de af os selv i nærværelse af ærværdige præster
fra det store autentiske sølvrelikvieskrin, som opbevares i Vilnas domkirke
og netop samme VÆRNEHELGENS kapel, nylig er blevet fremdraget og
bestemt til helligt brug, dvs. til at dyrkes af kirker og fromme personer. Til
bekræftelse herpå har vi givet dette dokument forsynet med vor egen under-
skrift og vort eget segl.*

Vilna, dags dato, den 10. januar 1839.

L. S.

Andreas Benedict, biskop

Anno 1791.

JOANNES KNIAZ DE KOZIELSKO PUZYNA

MINERATIONE DIVINA & S. SEDIS APOSTOLICAE GRATIA

PRINCEPS EPISCOPUS CRACOVIENSIS,

MEMBRUM CAMERAE MAGNATUM.

NECNON COMITORUM REGNI GALICIAE & LODOMERIAE & MAGNI DUCATUS CRACOVIENSIS,

JURIS UTRIUQUE DOCTOR.

etc. etc.

Universis et singulis praesentes Litteras manu Nostra subscriptas et sigillo proprio munitas inspecturis et lecturis fidem facimus et testamur, Nos ad maiorem Omnipotentis Dei gloriam. Eiusque Sanctorum venerationem, ex authenticis locis extractas recognovisse infrascripta sacras Reliquias ex *ossibus Sancti Stanislavi* *episcopi* *et Martyris* *Patroni Regni Poloniae* et eas reverenter collocavisse in theca *metallica* *formae ovalis* ac funiculo *rubri* coloris colligata et sigillo Nostro obsignavisse cum facultate eas in quacumque Ecclesia, Sacello vel Oratorio, publicae venerationi exponendi. In quorum fidem hasce Litteras expediri mandavimus.

Datum Cracoviae, die *X. decima* mense *Aprilis* Anno Domini Millesimo Octingentesimo Nonagesimo *septimo* /71

Joannes
Princeps Episcopus

Carolus Bandurski
Cancellarius Episcopi

Se oversættelsen side 37.

Skt Stanislav

En af Johannes Paul II's forgængere i Kraków

Født i Szczepanów år ca. 1030, henrettet af kongen i Michaels kirke ved Kraków; hans relikvier blev allerede i 1088 overflyttet til Wawels domkirke, hvor hovedparten af dem stadig opbevares.

Stanislav studerede i Gniezno og Paris, før han i år 1072 blev kaldet til biskop af Kraków.

Hovedkilden til Stanislavs levned har længe været: »Vita Sancti Stanislavi« (første udgave år 1511), forfattet af Jan Długosz (15). Vi hører her om hans fromme og asketiske liv, og som var fuldt af barmhjertighedsgerninger.

Nr. 1791

JOHANNES Kniaz af Kozielsko PUZYNA
Af Guds forbarmelse og af Pavestolens nåde
Fyrstebiskop af Kraków
Medlem af magnaternes kammer
Såvel som af senatet i Kongeriget Galicien og Ludo-
merien og i storfyrstendømmet Kraków.
Juris utriusque doctor
etc. etc.

Til alle og enhver, som læser eller ser nærværende dokument, underskrevet med vor egen hånd og forsynet med vort eget segl, bekræfter og bevidner vi følgende: Til Gud den Almægtiges større ære og hans helgeners hæder har vi undersøgt de hellige af autentiske mindsteder fremdragne, nedenfor omtalte relikvier af knogler fra den hellige ærefulde martyr, biskop, kongeriget Polens værnehelgen STANISLAV og med ærbødighed har vi placeret dem i en oval metalæske og fastgjort dem med en tynd rød snor og forseglet dem med vort eget segl, tillige med bemyndigelse til at fremlægge dem til offentlig hyldest i enhver kirke, kapel og bedehus. Til bekræftelse herpå har vi pålagt at dette dokument er blevet udfærdiget.

*Givet i Krakow, den 10. april /10/, i Det Herrens År
atten hundrede og syvoghalvfems /7/.*

L. S.

† Johannes, fyrstebiskop
dr. Ladislaus Bandurski
biskopelig kancelarist

Skønt den polske konge, Bolesław II kaldet den Dristige (Śmiały), kastede sig over biskoppen af Kraków og adelen og forfulgte dem, havde biskoppen dog stadig mod til at påpege overfor kongen, hvad der ikke var i overensstemmelse med troen i hans liv og gerning. Medens kongen sank dybere og dybere i sine laster og lumske forfølgelse, greb biskoppen til at true synderen med udelukkelse af kirkens samfund. Bolesław den Dristige reagerede med voldsom fremfærd og lod Stanisław straffe med døden.

Bispemordet førte til, at kongen måtte gå i landflygtighed (Ungarn).

17.9.1253 blev Stanisław helgenkåret i Asissisi (2). Skt Stanisław blev især dyrket af de fromme polske roearbejdere (14).

Noter og henvisninger:

1 Generelt om relikvier og helgener i Danmarks middelalder henvises til: Jens Vellev: *Altere og alterindvielser – særlig i Odense stift*. Fynske Minder 1975, pp. 23-61. Niels-Knud Liebgott: *Hellige mænd og kvinder*. Wormianum, Højbjerg 1982, 209 sider og til »Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder« I-XXI, København 1956-77. 2 Ifølge det romerske missale nr. 265 af 6/4 1969 kræves der relikvier i faste, murede altre, men ikke i flyttelige. 3 Vellev 1975 s. 42-46. 4 Skt Ansgars Kirke. Danmarks Kirker, København. Ved Birgitte Bøggild Johansen. Nationalmuseet. 1984. 5 Fritze Lindahl: *Hellig Olafs arm eller en anden helgens, i: Fromhed & verdslighed i middelalder og renaissance*. Odense 1985 pp. 45-60. 6 George Nellemann: *Polske landarbejdere i Danmark og deres efterkommere*. 413 sider. Nationalmuseet, København 1981. 7 E.O. (:Edv. Ortved) *St. Birgittæ kirkens jubilæum. i: Nordisk Ugeblad for katolske Kristne* Nr. 33, 34 og 36. 1922. 8 Ortveds »tiggeri« indbragte efter hans egne oplysninger mindst 45.000 kr. Hertil kom bidrag fra de polske sæsonarbejdere på op imod 3.000. 9 Benediktion (sigen god for) er en liturgisk handling af lavere grad end sakramenterne. Den er indstiftet af kirken og ikke, som sakramenterne, af Kristus. Den kan foretages af præster. Konsekration er en liturgisk indvielse af højere rang end benediktionen, men intet sakramente. Konsekration skal foretages af en biskop. 10 »Autentiske relikvier af nogle helgener, men uden tilstedeværende dokumenter«. 11 Fros, Henryk; Sowa, Franciszek, 1975: *Święty Wojciech, i: Twoje Imie, przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*. Kraków. Holzappel, Helmut, 1966: *Preussernes Apostel, i: Polens Kirke gennem 1000 år*. Katolsk Vorlag. Centkowski, Jerzy; Syta, Anrzej, 1977: *Korona Bolesława Chrobrego, i: Opowiadania z dziejów Polski*. Warszawa. Schnitzler, Theodor, 1979: *Hl. Adalbert, i: Die Heiligen im Jahr des Herrn*. Verlag Herder Freiburg im Breisgau. 12 Jørgensen, Johs.: *Den hellige Birgitta af Vadstena I-II*. København 1941-43. 13 Grimberg, Carl, 1961 s. 424: *Verdens Historien*, 11 bind. Politikens Forlag. 2. S. M. Benedicta, nazaretanka, Rok wyd. XLV Nr. 3 (452) 1984: *Patron Polski i Litwy, św. Kazimierz, i: Rycerz Niepokalanej. Santa Severa (Roma)*. 14 Długosz, Jan, kanonik krakowski, 1948: *Życie Świętego Stanisław, biskupa krakowskiego*. London. 2. Fros, Henryk; Sowa, Franciszek, 1975: *Stanisław, biskup i meczennik, i: Twoje Imie, przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*. Kraków.

Forfatterne takker generalvikar Ib Andersen, Katolsk Bispekontor for gennemlæsning og forslag til rettelser i oversættelserne.

Summary

The relics of St. Birgitta's Church. Foreign saints in a Danish parish church

St. Birgitta's Church in Maribo is a Roman Catholic parish church, built in the years 1896-97 as a church for Polish immigrants and seasonal migrant workers. This connection with another country can be seen in that, among other things, relics of saints not otherwise known in Danish churches have been placed in the altar. The practice of placing relics in the altar disappeared from Denmark with the Reformation in 1536, but we know partly from finds in medieval altars, partly from surviving church lists of their treasures of relics, many of the saints who commonly appeared here.

The foreign saints in question here are St. Stanislaw of Cracow who together with the Nordic St. Birgitta is the patron saint of the church, St. Kalzimir of Vilno, St. Wojciech of Gniezno and the Polish saint-queen Jadwiga.

The article gives a review of what we know of the employment of relics in Denmark before the Reformation and explains why to every relic there belongs a certificate or document where those who have removed the relic from the saint's casket guarantee for its genuineness. These documents are given in their original Latin form accompanied by translations into Danish together with brief biographies of the saints.